

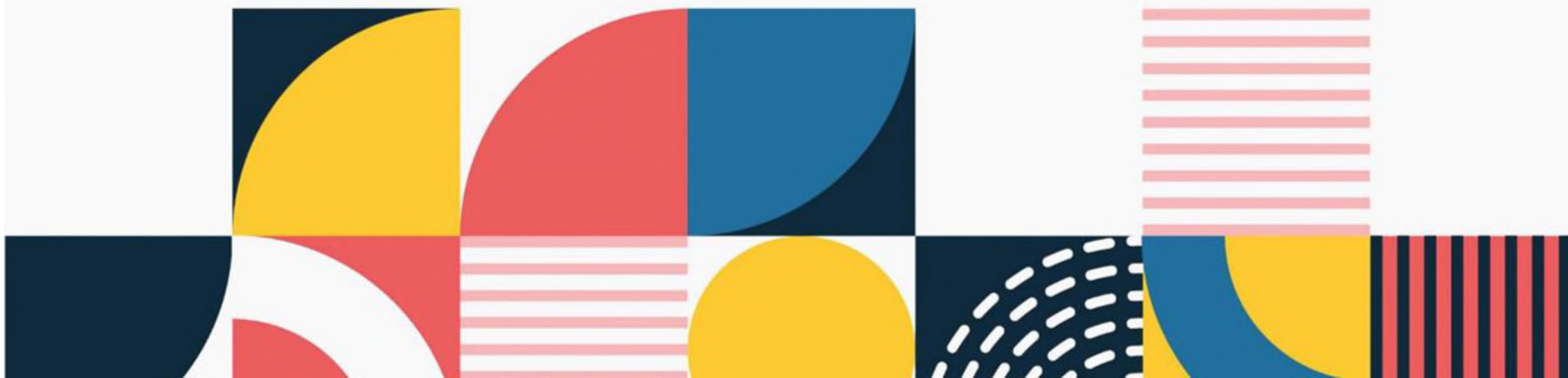

ХМЕЛЬНИЦЬКА ОБЛАСНА РАДА
ХМЕЛЬНИЦЬКА ГУМАНІТАРНО-ПЕДАГОГІЧНА АКАДЕМІЯ
ГУМАНІТАРНИЙ ФАКУЛЬТЕТ

АКТУАЛЬНІ ПИТАННЯ ПРОФЕСІЙНОГО СТАНОВЛЕННЯ СУЧАСНОЇ МОЛОДІ

ЗБІРНИК НАУКОВИХ ПРАЦЬ СТУДЕНТСЬКОЇ МОЛОДІ

ХМЕЛЬНИЦЬКИЙ-2025

УДК 378.091.12:005.336.5-057.875
ББК 74.489.4
А 43

Затверджено вченою радою гуманітарного факультету Хмельницької гуманітарно-педагогічної академії від 29 січня 2025 року, протокол № 6.

Актуальні питання професійного становлення сучасної молоді :
збірник наукових праць студентів / упорядники Л. Циганюк, Л. Качуринець.
Хмельницький : ХГПА, 2025. Вип. IV. 498 с.

Рецензенти:

Бучківська Г. В. – доктор педагогічних наук, професор, заслужений діяч мистецтв України, декан гуманітарного факультету Хмельницької гуманітарно-педагогічної академії, професор кафедри образотворчого, декоративно-прикладного мистецтва та технологій, член Національної спілки майстрів народного мистецтва України, Спілки дизайнерів, Всеукраїнської спілки автентики;

Онищук М. І. – директор Хмельницького обласного науково-методичного центру культури і мистецтва, заслужена артистка України, член Всеукраїнської музичної спілки.

©Циганюк Л.І., 2025
©Качуринець Л.В., 2025

Телебан Анастасія, Щур Людмила, Солонинка Тетяна. Еволюція української хореографії: від народного танцю до сучасного сценічного мистецтва.....	206
Тімошкіна Маргарита, Водяна Валентина. Синергія музики і танцю у хореографічному мистецтві: теоретичний та практичний аспекти.....	211
Фаїна Катерина. Фортепіанна музика для дітей у творчості Василя Барвінського та Мирослава Скорика: неперервність мистецьких та педагогічних традицій..	217
Філіпєць Надія. Розвиток дитячого фортепіанного репертуару у творчості Миколи Колесси.....	221
Ціж Остап. Сучасна інтерпретація колядок на бандурі.....	227
Шевчук Анастасія, Качуринець Сергій. Взаємозв'язок народного танцю та музичного фольклору як основа формування української хореографічної культури.....	233
Шелевей Богдан, Качуринець Сергій. Історичні аспекти виникнення та розвитку українського народного танцю.....	240
Шерстій Уляна. Фестиваль «Дзвони Лемківщини» у сучасному культурно-мистецькому ландшафті Тернопільщини.....	247
Яремій Ангеліна, Лупак Наталія. Вплив Павла Вірського на сучасну українську хореографію.....	252
Яценко Галина. Українська духовна пісня в репертуарних програмах виконавських колективів.....	259

ГУМАНІТАРНІ НАУКИ

Керстенюк Максим. Тоталітаризм у сучасному науковому дискурсі.....	265
Костюк Мирослава. Важливість формування полікультурної компетентності майбутнього фахівця засобом діалогізації у процесі вивчення англійської мови.....	271

СОЦІАЛЬНА РОБОТА

Цвігун Дар'я. Роль фізичної активності у формуванні здорового способу життя у молоді.....	280
--	-----

ВПЛИВ ПАВЛА ВІРСЬКОГО НА СУЧАСНУ УКРАЇНСЬКУ ХОРЕОГРАФІЮ

Ангеліна Яремій,

*студентка II курсу бакалаврату спеціальності 024 Хореографія
Тернопільського національного педагогічного університету*

Імені Володимира Гнатюка

Наталія Лупак,

*доктор педагогічних наук, професор кафедри
педагогіки і методики початкової та дошкільної освіти
Тернопільського національного педагогічного університету
імені Володимира Гнатюка*

У статті розглянуто вплив видатного українського хореографа Павла Вірського на розвиток сучасної української хореографії. Автор аналізує основні етапи творчої діяльності Вірського, його новаторські підходи до репертуару та постановки, а також роль, яку відігравав його стиль у формуванні сучасної танцювальної культури України. Підкреслено значення творчої спадщини Павла Вірського для збереження національної ідентичності через танець і для популяризації української хореографії на міжнародній арені.

Ключові слова: *хореографія, творчість Павла Вірського, український народний танець, народно-сценічний танець, сучасна українська хореографія.*

Український народний танець є унікальним явищем культури та мистецтва, яке відображає багатовіковий духовний розвиток нації, її традиції та історичний досвід. Він має глибокі корені у давній народно-ігровій культурі, обрядово-пісенній творчості, побутово-звичаєвій драматургії, а також у святковій та фольклорній театралізації. Ця культурна спадщина втілена у жанрових мініатюрах, театралізованих сценах і хореографічних сюїтах, які широко представлені у творчості багатьох народно-танцювальних колективів.

Особливого розвитку і високого рівня професійної майстерності вона досягла у постановках Державного заслуженого академічного ансамблю танцю України під керівництвом Павла Вірського, де танець набув форм театралізованого народного мистецтва, створеного зусиллями всього мистецького колективу ансамблю.

Українське народно-танцювальне мистецтво вивчалось більшістю дослідників у межах історико-етнографічного, фольклорного, культурологічного та мистецтвознавчого підходів. У наукових працях сучасних культурологів і мистецтвознавців частково відображені окремі аспекти творчої діяльності провідних балетмейстерів ХХ ст., зокрема їхні інноваційні підходи до традиційного народного танцю.

Проте, еволюція українського народно-сценічного танцю як складової хореографічно-театрального мистецтва та пов'язані з цим трансформаційні процеси залишилися поза увагою дослідників.

У своїх працях Г. Боримська, Н. Корисько, Ю. Станішевський, О. Жиров, а також практикуючі балетмейстери, зокрема М. Вантух, А. Кривохижа, Б. Кокуленко, В. Литвиненко та інші вивчали цю тематику. Особливе місце в їхніх дослідженнях займає творчість Павла Вірського, якого вважали творцем народно-хореографічного мистецтва, що за формою та змістом наблизилося до рівня театру танцю, хоча офіційного статусу театру воно не отримало.

Павло Вірський – видатний український хореограф, чия творчість стала ключовим етапом у розвитку національного танцювального мистецтва. Його внесок у формування сучасної української хореографії не тільки визначив напрямки її розвитку, але й заклав основу для професійного становлення народно-сценічного танцю, який і сьогодні залишається візитівкою української культури на міжнародній арені.

Методика роботи та творчі ідеї Вірського, які є важливою складовою національної мистецької спадщини, досі не зазнали системного та комплексного аналізу. Тим часом його балетмейстерська майстерність і здобутки створеного ним колективу потребують глибшого наукового осмислення. У діяльності

ансамблю виразно простежуються основні індикатори трансформаційних змін, що відбулися в українській народній хореографії протягом ХХ століття.

Без ґрунтового дослідження процесів становлення, розвитку та трансформації українського народно-сценічного танцю, а також його концептуалізації в авторському театрі танцю Павла Вірського, загальна картина формування національної народної хореографії залишалася б неповною. Важливим є також аналіз методики роботи цього видатного балетмейстера-постановника, чиє мистецтво досягло вершини у вигляді театралізації танцювального фольклору, реалізованого зусиллями артистів балету Державного заслуженого академічного ансамблю танцю України.

Однак ці аспекти досі залишаються об'єктом спеціалізованого наукового вивчення як з боку вітчизняних мистецтвознавців, культурологів, театрознавців та істориків, так і з боку зарубіжних дослідників. Відсутність системного аналізу в цьому напрямі і підкреслює актуальність цього дослідження.

Павло Павлович Вірський – видатний український хореограф, новатор у сфері сценічного танцю. У 1937 р. заснував та очолив Державний академічний ансамбль народного танцю України, якому з 1977 р. присвоєно його ім'я. Павло Вірський у 1960 р. отримав звання Народного артиста СРСР, у 1950 та 1970 рр. був удостоєний Державної премії СРСР, а у 1965 р. – Державної премії України імені Тараса Шевченка.

Протягом своєї творчої кар'єри Павло Вірський створив понад сто хореографічних номерів і понад п'ять концертних програм. Серед них – такі яскраві композиції, як «Ми з України», «Ляльки», «Моряки», «Гопак», «Сестри», «Чумацькі радощі», «Ой, під вишнею», «Повзунець», «Подоряночка», «Про що верба плаче», «Запорожці», «Ми пам'ятаємо!» та багато інших. Значна частина цих творів залишається актуальною і сьогодні, прикрашаючи репертуар сучасного ансамблю. Зокрема, легендарний «Гопак» став справжньою візитівкою колективу.

Павло Вірський першим поєднав традиційний народний танець із театральними принципами драматургії. Завдяки цьому народна хореографія

отримала новий вимір, в якому відображалася не лише краса народних рухів, але й глибокий зміст, історія та культура українського народу. Він звертався до багатого етнографічного матеріалу, вивчав твори Тараса Шевченка, праці Дмитра Яворницького, щоб глибше зрозуміти українську душу і трансформувати її через мову танцю.

Балетмейстер у своїй творчій діяльності незмінно черпав натхнення з народних національних традицій. Його глибоко цікавила історія та витоки української нації, що пробудило інтерес до відтворення у танці картин козацької доби, життя Січі та побутових замальовок українців. Хореограф ретельно вивчав твори Тараса Шевченка та дослідження відомого історика й етнографа Дмитра Яворницького, що стало основою для створення майбутніх хореографічних композицій, сценічних костюмів та музичного супроводу.

Драматургічна глибина репертуарних постановок ансамблю відіграла ключову роль у формуванні оригінального стилю та характеру сценічної виразності балетмейстера. Артисти колективу вирізнялися надзвичайною майстерністю, адже від них вимагалось не тільки бездоганне виконання технічних елементів, але й здатність передавати внутрішній зміст танцю через яскраву пластичну виразність. У погляді Павла Вірського поняття «артист ансамблю» та «актор» тісно перепліталися, об'єднуючись у спільному прагненні досягти єдиної сценічної мети.

Хореографічне мистецтво Павла Вірського завжди викликало сильні емоції, адже кожен його твір розкривав багатогранний внутрішній світ волелюбного українського народу, відображав дівочу красу, мужність козаків, відданість, кмітливість і відвагу. Образи, створені в його постановках, об'єднувало прагнення до ідеалу, любов до Батьківщини та всього, що надихає на життя. Герої його хореографії шукали справжніх людських стосунків, миру і гармонії.

Зі слів Н. Семенової досягненням Павла Вірського є надання народному танцю статусу змістовного мистецтва завдяки ретельному обробленню фольклорного матеріалу зі збереженням його оригінальності. Специфікою

творчої діяльності хореографа є тяжіння до розгорнутої сюжетної композиції, програмних номерів, хореографічних п'єс, які сповнені життєвістю та цільністю народних характерів. Особливостями танцювальної мови є поєднання складних, віртуозних па з вишуканим естетичним смаком (Семенова, 2014: 164).

Твори Вірського відзначалися драматизмом і театральністю, які виходили за межі звичних стереотипів народної хореографії. Навіть ті постановки, що не були представлені на сцені, вирізнялися оригінальною театральною гармонією, що виникала завдяки сміливому поєднанню елементів фольклору із глибоким опрацюванням психологічних характеристик персонажів.

М. Вантух зауважує, що «ніжна і прозора лірика, натхненна романтика, піднесена героїка, хвилююча патетика, щедрий і теплий гумор – у кожній із цих емоційних сфер українського танцю балетмейстер почуває на диво легко й вільно, майстерно і часом несподівано оригінально відтворюючи ці розмаїті настрої в пластичних композиціях та візерунках, постійно збагачуючи і розвиваючи багатобарвну мову сценічної хореографії» (Вантух, 2013: 4–5).

Запровадження Павлом Вірським принципів драматургії в народно-сценічну хореографію сприяло її академізації, наближенню до театральних сценічних канонів і звільненню від усталених шаблонів, які переважали в роботі більшості танцювальних колективів того часу.

В. Литвиненко зазначав: «Творам Павла Вірського притаманний той драматизм і театральність, які не укладалися у звичайні стереотипи народно-сценічної хореографії» (Литвиненко, 2008: 23).

Поступова інтеграція народної хореографії у сценічне мистецтво стала ключовим чинником її професійного становлення. Жанрове різноманіття сценічних форм народного танцю збагачувало виконавську техніку, сприяло стандартизації та уніфікації танцювальної мови, а також формуванню професійного тезаурусу. Це, у свою чергу, призводило до встановлення канонів і критеріїв виконавської майстерності.

Павло Вірський активно сприяв академізації народного танцю, зробивши його частиною професійного сценічного мистецтва. Він вивів народну

хореографію за межі етнографічного виконавства, інтегрувавши її у контекст високої сцени. Це дозволило зберегти національну культурну спадщину, водночас адаптуючи її до вимог сучасного глядача. Завдяки цьому український танець отримав визнання як на батьківщині, так і за кордоном.

Одним із найбільших досягнень хореографа є розробка нового підходу до виконавської майстерності. Під його керівництвом артисти ансамблю перетворювалися на справжніх акторів танцю, здатних не лише майстерно виконувати хореографічні номери, але й передавати складні емоції та зміст. Цей підхід значно вплинув на розвиток української хореографії, оскільки сформував нові стандарти сценічної гри та професіоналізму, які залишаються актуальними донині.

Розширення жанрових меж і розвиток танцювальної лексики народно-сценічної хореографії закономірно породили необхідність теоретичного осмислення педагогічних підходів до професійної хореографічної освіти. Це також стало стимулом для створення авторських шкіл, які закладали основи сучасної професійної хореографії.

Отже, Павло Вірський – це постать, яка змінила уявлення про народну хореографію, піднявши її до рівня високого мистецтва. Його творчий внесок в українську культуру є неоціненним, а його ідеї та підходи продовжують жити у сучасних хореографічних творах. Сила його впливу відчувається у кожному танці, який несе в собі багатство української душі, гармонійно поєднане з майстерністю та художньою глибиною.

Павло Вірський став однією з найвизначніших постатей українського танцю, який завдяки своїй майстерності, творчому підходу та новаторству суттєво вплинув на розвиток хореографії в Україні. Його унікальний стиль поєднав народні традиції з елементами класичного балету, створивши нову концепцію сценічного танцю, що стала основою для формування сучасних хореографічних напрямків. Його творчість не тільки зберегла національні традиції, але й підвищила рівень професійної танцювальної культури, здобувши міжнародне визнання. Сучасна українська хореографія продовжує розвиватися

завдяки його спадщині, де поєднуються глибоке знання народних танців та інноваційні підходи до постановки вистав.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Бондарчук, П. М. (2003). Вірський Павло Павлович. У В. А. Смолій (Голова редколегії) *Енциклопедія історії України: (1) : А–В*. НАН України. Інститут історії України. Київ: Наукова думка.
2. Вантух, М. М. (2020). Народне хореографічне мистецтво України: історичні аспекти та перспективи. *Особливості роботи хореографа в сучасному соціокультурному просторі: матеріали I Всеукр. наук.-творч. конф.*, 3–6, 20–21 травня, Київ: НАКККіМ.
3. Василенко, К. Ю. (1996). *Лексика українського народно-сценічного танцю (3)*. Київ: Мистецтво.
4. Жиров, О. А. (2006). Історико-педагогічні основи становлення і розвитку народної хореографії в Україні другої половини ХХ ст. *Проблеми сучасності: культура, мистецтво, педагогіка: зб. наук. праць*, (5), 57–65. Харків, Луганськ: Стилїздат.
5. Колосок, О. П. (2009). *Майстри народно-сценічного танцю: біографічний довідник*. Київ: ДАКККіМ.
6. Кривохижа, А. М. (2006). *Гармонія танцю: Навчально-методичний посібник для студентів педагогічних навчальних закладів*. Кіровоград: РВЦ КДПУ ім. В. Винниченка.
7. Литвиненко, В. А. (2008). *Зразки народної хореографії: Підручник*. Київ: Альтепрес.
8. Семенова, Н. М. (2014). Принципи балетмейстерської творчості Павла Вірського та їх вплив на розвиток українського балетного театру. *Культура України*, (45), 156–165.

